

Nr 33.

Av herr **Spångberg m. fl.**, om *sänkning av åldersgränsen för rätt att deltaga i val till riksdagens andra kammare.*

Vid förra årets riksdag väckte den kommunistiska gruppen motioner om ändrade rösträttsbestämmelser till kommunala och politiska val. Då vi även nu framföra krav härom, gäller givetvis samma motivering, som förra året anfördes härom. Vi tillåta oss att här medtaga en koncentrerad framställning därav.

I den mänskliga samhällsutvecklingens historiska förlopp avlösa de stora tidsperioderna varandra under trycket av produktionsförhållandenas växlingar. Varje sådan utvecklingsperiod får sin prägel av sitt säregna ekonomiska samhällsinnehåll, vilket i sin ungdom, i periodens begynnelse, är fullt historiskt berättigat och utgör något högre och förnuftigare i förhållande till föregående, lägre utvecklingsperiod, men vilket under utvecklingens förlopp åldras och slutligen brister sönder och lämnar plats för en följande periods ännu mera förnuftiga och berättigade ekonomiska samhällsinnehåll.

Jämsides därmed födes, utvecklas, åldras och sönderfaller den politiska form, som utgör den yttre omklädnaden kring och avspeglingen av varje utvecklingsperiods ekonomiska samhällsinnehåll.

Så är även den borgerliga »demokratien» med dess typiska kännemärke — den »allmänna» rösträtten inom den kapitalistiska samhällsanarkiens ram — ingenting annat än den moderna industrialismens och kapitalismens, alltså borgardömetts ideologiska avspegling på det politiska området.

Då den föregående feodala utvecklingsperiodens inre ekonomiska krafter upplösts under trycket av 17- och 1800-talets oerhört förändrade produktionsförhållanden, bröts undan för undan i Europa och Amerika den feodala ekonomin ned och ersattes med den moderna storindustrialismens och stor kapitalismens nya, relativt högre, förnuftigare och alltså historiskt mer berättigade ekonomiska system. Men därmed nedbröts även feodalismens en gång i tiden relativt historiskt berättigade, men nu föråldrade och dödsdömda politiska form: det enväldiga furstedömet av guds nåde med eller utan råds råde. Ur sitt eget ekonomiska väsende och som en klar yttre avspegling av detsamma framfödde det kapitalistiska nya samhället sin egen nya, efter tidsförhållandena tänjbara och lämpade politiska form: den bor-

gerliga demokratin, vars rent formella politiska och juridiska jämnlikhet mellan »medborgarne» lika snillrikt som ändamålsenligt döljer den underliggande reella ekonomiska olikheten dem emellan.

Det stora historiska skolexemplet utgör här det stora föregångslandet och urtypen för alla moderna borgerliga demokratiska stater, Frankrike fr. o. m. den stora borgerliga revolutionen av 1789. Konungadömet och de feodala maktägande undansopades genast av det till makten komna »tredje ståndet». Republik infördes och har även allt sedan dess — med de två kejsardömenas, restaurationens och julikungadömet mellanrum — varit den normala statsformen. Detsamma gäller om den »allmänna» rösträtten och en parlamentarism med stark lutning åt enkammersystem. Allt detta har målmedvetet åsyftat att dölja för de stora proletära massorna i landet den omätliga ekonomiska klassklyftan, som skiljer dem från den lilla besittande klicken. Det franska proletariatet har — hur djupt det än genomskådat den borgerliga »demokratiens» rätta värde och betydelse — även varit klokt nog att inse dess relativa historiska berättigande under den kapitalistiska produktionsperioden och att vid alla tillfällen i görligaste mån — låt vara vanligast med nog så klena resultat — utnyttja den för att lindra åtminstone något av den proletära nöden och därmed åtminstone i någon mån stärka den proletära slagkraften i klasskampen. Frankrikes proletariat har sålunda genom en medveten kraftinsats ej minst i det parlamentariska arbetet i kritiska lägen bevarat det republikanska statsskicket, värnat och utökat den »allmänna» rösträtten samt vid alla tillfällen sökt erövra varje om än så obetydlig maktposition.

Detta sätt att se på och utnyttja den »allmänna» rösträtten och hela den borgerliga parlamentarismen har haft sin fulla motsvarighet hos hela den upplysta och framskridna delen av proletariatet.

I sin syn på kapitalismen såsom ett historiskt nödvändigt genomgångsskede, som måste genomlidast på vägen fram till en högre och förnuftigare utvecklingsperiod, har därför världsproletariatets politiskt upplysta del alltid kämpat för rösträttens tänkbarast radikala utsträckning och därefter även begagnat sig av densamma för att söka bringa någon lindring i den proletära nöden och någon utökning av proletariatets revolutionära slagkraft. Så länge proletariatet lider under den kapitalistiska samhällsanarkiens våldsdiktatur, tager det de faktiska tidsförhållandena just sådana de äro och utnyttja alla de maktmöjligheter, vilka det inom denna våldsdiktatur kan ernå, däribland även den »allmänna» rösträtten, varken överskattande eller underskattande deras alltid mycket relativa betydelse. Just så handlade icke minst Rysslands revolutionära arbetare redan från första riksdumavalen och fram till den stora revolutionen i november 1917.

Från dessa synpunkter är det också som det svenska proletariatet allt ifrån de dagar, då dess klasskänsla först vaknade och begynte taga sig uttryck, har åttlytt det organiserade världsproletariatets gamla paroll att bland

sina förrevolutionära reformkrav även upptaga det på en i största möjliga mån utsträckt rösträtt. Redan från ganska lång tid tillbaka hade den då i ett enhetligt, revolutionärt betonat socialdemokratiskt parti organiserade svenska arbetareklassen uppställt som första punkten på sitt partiprogram: »allmän, lika och direkt rösträtt för alla män och kvinnor från 21 års ålder». Det är visserligen sant, att detta i själva verket ingenting annat är än ett rent borgerligt reformkrav och den logiska konsekvensen av kapitalismens naturliga avspiegling i det »demokratiska» statsskicket. Det är ej mindre sant, att mycken vidskeplig övertro bedrivits och i synnerhet just nu inom vida kretsar bedrivs inom socialdemokratien med en oerhörd överskattning av de resultat, som den »allmänna» rösträtten tros kunna medföra. Men detta utesluter icke ett ögonblick den sunda och riktiga motivering för rösträttskravet, som givits oss genom den historiska utvecklingen själv, sådan vi i det föregående skisserat upp den. Och på den motiveringen är det även, som rösträttskravet alltid främst burits upp av socialdemokratiens revolutionära oppositionsgrupp, den grupp som efter socialdemokratiska partiets klyvning 1917 bildade Sveriges kommunistiska parti (till en tid kallat »Socialdemokratiska vänsterpartiet»). Redan vid partiets bildande bevarades i dess dagspolitiska program det gamla rösträttskravet, endast nu utvidgat att gälla från 20 års levnadsålder. Detta sistnämnda beror på vår fullt oemotsägliga uppfattning, att just från den borgerliga »demokratiens» egen synpunkt böra de åldersklasser, vilka utkallas till fullgörande av sin s. k. »värnplikt», också äga den lilla smula »medborgarfrihet», som tillkommer övriga medborgare.

Vi ha alldeles särskilt här i Sverge ett typiskt exempel på, hurusom med fortgången av den kapitalistiska samhällsanarkiens inre upplösningsprocess också dess politiska »demokratiska» omklädnad brytes sönder. I detta från kapitalistisk och industrialistisk synpunkt mycket efterblivna land »förverkligades» den borgerliga »demokratien» sent och blev aldrig mer än ofullgången. Intresset för en åtminstone till det yttre påseendet något så när anständig formaldemokrati har alltid varit minimalt hos de maktägande. Till och med från franska revolutionens kapitalistiska formaldemokratis synpunkt var 1865 års rösträtts»reform» en den ynkligaste parodi. Landets efterblivna kapitalistiska' ståndpunkt hade medfört, att massornas klassmedvetande ännu icke på länge hade vaknat. Alltså tillrättalades »reformen» av en liten klick överklassherrar, likasom den förut hade framdrivits just av de uppåtstigande lagren inom borgarsamhället: borgare och (besittande) bönder. Under ett helt släktled lät folket sig nöja med denna halvgångenhet. Först med socialdemokratiens uppkomst och frammarsch under 80- och 90-talen började kravet på en utsträckt och med den borgerliga »demokratiens» eget väsende något så när överensstämmande rösträtt göra sig hört och växa sig starkare. De samhällslager, vilka på grund av sin före 1865 nådda ekonomiska maktställning då även nått en däremot svarande politisk

position, funno naturligtvis sitt lösenord i det kända »det är bra, som det är». Det var småborgare- och småbondegrupperna under en S. A. Hedins hövdingsskap, som från sin klart borgerligt »demokratiska» synpunkt gingo fram för en »allmän» rösträtt. Men de hade varit alltför svaga att något förmå, om de icke fått sitt kraftiga stöd från de nu i den politiska kampen taktfast uppmarscherande arbetaremassorna. Med riktig insikt rörande den säregna tidssituationen i landet stödde dessa liberalismens regeringsförsök och slöto upp i en bred enhetsfront kring kravet på utsträckt rösträtt.

Det är emellertid ett utomordentligt betydelsefullt historiskt faktum, att våra dagars två svenska rösträttsreformer visa följande typiska karaktärsdrag: De förbereddes och framdrevos av massornas utomparlamentariska aktion i klasskampen; den första av dem genomdrevs helt av högern och den andra påverkades väsentligen från samma parti; de ej blott genomfördes dröjande, tveksamt och ofullgånget, utan läto till och med det relativa framsteget kompenseras av ett mycket betydande reaktionärt bakslag: en väsentlig höjning av rösträttsåldern.

Detta sammanhänger med och beror av, att den kapitalistiska ekonomiska upplösningsprocessen vid denna tid hunnit göra sig kännbar även i vårt land. De allmänna internationella kriserna på världsmarknaden återverkade på den svenska industrien. Från 1905 till 1908 skakades landets produktiva liv av upprepade häftiga konflikter mellan arbetsköpare och arbetare, vilka konflikter slutligen kulminerade i 1909 års väldiga storlockout och därav framgående storstrejk. De stora företagen drevos under konkurrensens tryck ej blott att nedpressa arbetarnas löner, utan kanske i än högre grad att söka lamslå de mindre konkurrenterna. Denna företeelse, som särskilt starkt gjorde sig gällande inom textilindustrien, framträdde även i andra produktionsgrenar. Arbetaremassorna, som i första hand kände sig hotade härav, gingo till organiserat försvar för en åtminstone i någon mån människovärdig levnadsstandard. Tvingad av dessa förhållanden fann sig den Lindmanska högerregeringen nödsakad att söka lätta det sociala trycket genom den politiska eftergiften, som fått sitt uttryck i 1909 års rösträttsreform, vilken, såsom ovan sagts, bär ofullgånghetens tecken. Rösträtt medgavs utan något inkomststreck åt alla män från 24 års ålder till andra kammaren, dock bibehölls ett flertal rösträttsstreck. Kvinnorna uteslötos alltjämt, och proportionalismen genomfördes på ett för de maktägande så välbetänkt sätt, att de stora partierna onaturligt gynnades på de mindres bekostnad. »Reformen» väckte ingen hänförelse och skedde i trötthetens tecken.

Det följande årtiondet kännetecknas av allt våldsammare och allt oftare återkommande ekonomiska kriser på världsmarknaden, vilka naturligtvis så mycket mera återverkade på tillståndet även i Sverige, som den kapitalistiska utvecklingen också i detta land nu äntligen hunnit skjuta kraftig fart. Fram emot 1914 återkomma kriserna så ofta, att de slutligen börja sammanväxa till en enda permanent världskris, vilken härefter är den kapitalistiska sam-

hällsanarkiens typiska karaktärstecken och vilken får sin våldsamma urladdning i världskriget och den därpå följande världsrevolutionen. Vid 1918 års slut är borgarsamhällets tillstånd ytterligt kritiskt ej blott i de dittills krigförande kapitalistiska staterna, naturligtvis i första hand i de besegrade staterna, utan även i neutrala stater sådana som Sverige. Även här har den skenbara ekonomiska uppblomstringen endast varit en sjuklig kristidsföreteelse, det tunna skalet kring en faktisk, långsamt men säkert fortgående ekonomisk upplösning. De då konstlade höga jord- och aktievärdena ha endast vunnits på bekostnad av delvis försummade nybyggnads- och reparationsarbeten, en onaturlig rovdrift på vissa områden, genom en tillfällig krigsprofit och brottsliga spekulationsmanövrer. Vid tyska frontens sammanbrott började de framsynta svenska kapitalisterna förstå, att en förlamande, ja, förintande »fredskris» var nära förestående. De uppskrämdes ytterligare av den omedelbart utbrytande tyska revolutionen, som hotade att, i likhet med vad fallet varit i Ryssland precis ett år tidigare, hastigt övergå till en kommunistisk diktatur. I denna situation var det, som Kommunistiska partiets (då ännu s. k. »Socialdemokratiska vänsterpartiet») representantskap vid sitt möte i Stockholm gav första stöten till en enhetlig proletär aktion genom sitt bekanta anbud till socialdemokratien om en gemensam uppmarsch för ett av representantskapet föreslaget minimiprogram. En av detta programs punkter är kravet på oinskränkt rösträtt utan alla streck för alla män och kvinnor från 20 års ålder.

Som bekant avvisades det anbudet. Men jäsningen hos massorna var dock så stark, att den härskande överklassen fruktade det värsta för sin maktställning. Här ha vi nu en utomordentligt intressant parallell till de ovan relaterade händelserna 1905—09. Det var de borgerliga partierna, som med socialdemokratiens stöd och hjälp även denna gång skyndade sig att med en välbetänkt och väl genomförd politisk reträtt med minsta möjliga offer — ja, till och med med faktisk vinst — lamslå proletariatets utomparlamentariska uppmarsch. Ännu en gång vann den kapitalistiska samhällsanarkien en galgfrist genom en »reform» i rösträttsfrågan vid 1919 års riksdag. Denna gång släpptes kvinnorna fram till valurnorna och några rösträttsstreck bortföll eller lindrades. Men dessa relativa vinster kompen-serades genom bortskärandet alltså så när som på en enda åldersklass (24-åringarna vid andra kammarvalen) från valrätt av alla de årsklasser, vilka vid 1909 års »reform» förlorade sin rösträtt, varjämte rösträttsåldern vid val av elektor till första kammaren och landstingen bestämdes till efter fyllda 27 års ålder.

Huru denna ytterst odemokratiska och alltså mot borgarestatens eget väsende principiellt stridande »reform baklänges» verkar, framgår därav, att på grund av åldersbestämmelserna äro efter senaste rösträttsreformerna cirka 200,000 medborgare berövade sin rösträtt vid de val, där 23-årsåldern till-

lämpas, och cirka 600,000 medborgare beröfvade sin rösträtt vid val till lands-
tingen och elektorerna till första kammaren.

Rösträttsreformernas historia visar fullt tydligt, att det endast varit kapitalist-
klassens skräck för ungdomens framträdande såsom proletariats avantgarde
i de sociala striderna, som utgjort motivet för beröfvandet av dess före 1909
och 1918—1920 års »rösträttsreformer» ägda rösträtt.

Man fruktade, att då penningstrecket alltmera försvann eller på grund av
penningvärdets minskning förlorade sin betydelse, skulle en lägre röst-
rättsålder medföra en politisk förskjutning i riksdagen till proletariats för-
del. Detta är visserligen ett från kapitalistklassens synpunkt starkt bärande
motiv i dess kamp mot proletariatet, men måste helt naturligt sporra den
senare klassen till ytterligare ansträngningar för rösträttsålderns sänkning.

Alla arbetarepartier ha också i full konsekvens härmed i sina politiska
program krävt allmän och lika kommunal och politisk rösträtt från 20 eller
21 års ålder.

Vid behandlingen av den av oss under förra riksdagen väckta rösträtts-
motionen anförde utskottet, såsom skäl mot rösträttsålderns sänkning, att
det »träffade valet av tjugotre år som minimiålder för rösträtt synes ut-
skottet innebära en under rådande förhållanden lämplig lösning av ifråga-
varande spørsmål. Särskilt med hänsyn till de krav på insikter, mognad
och allmänintresse, som böra uppställas för deltagande i det offentliga livet,
torde den nuvarande minimiåldern få anses välmotiverad».

Ett avslag med denna motivering måste vara fullständigt oriktigt och
teoretiskt stridande mot den borgerliga »demokratiens» grundåskådning, eine-
dan de årsklasser, som anses mogna att i främsta rummet försvara landet,
även måste vara mogna för erhållande av den lilla medborgarrätt, som del-
tagande i ett politiskt eller kommunalt val innebär.

På grund av vad ovan anförts hemställa vi,

att riksdagen såsom vilande till vidare grundlagsenlig be-
handling måtte besluta, att paragraf 16 i riksdagsordningen
skall erhålla nedanstående ändrade lydelse.

§ 16.

Valrätt tillkommer en var man och kvinna, som är svensk
undersåte och senast under nästföregående kalenderår upp-
nått tjugooft år ålder.

Stockholm den 17 januari 1924.

Aug. Spångberg.

Helmer Molander.

Verner Karlsson.¹

Rob. Samuelsson.

K. Kilbom.

J. P. Dahlén.

Viktor Herou.